

ӘОЖ 372.881.111.1

**EFL СТУДЕНТТЕРІНІҢ ТЫҢДАУ ТҮСІНІГІН ЖЕТІЛДІРУДЕ ҚЫСҚА
МЕТРАЖДЫФИЛЬМДЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ**

Нышанбай Гүлнұр Бахадірқызы

gbakhadyrkvzy@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «Шетел тілі: екі шетел тілі» білім беру бағдарламасының

I курс магистранты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Бейсенбаева Л.Ж.

Шетел тілін оқытудың негізгі мақсатына білім алушылардың шет тіліндегі коммуникативті құзыреттілікке ие болуы жатады. Аталған құзыреттілікке ие болу арқылы,

жаһандану жағдайында ақпараттық қоғам талап ететін көп мәдениетті тұлғаның қасиеттерін дамыту арқылы мәдениаралық қарым-қатынас жасауды оңтайлы етуге болады. Осы орайда білім алушылардың тыңдау түсінігін жетілдіру маңызды орын алады.

«Тыңдау» терминінің ғылыми көптеген анықтамалары бар. Хамуданың пайымдауынша, «тыңдау қабілеті түсінікті ақпарат алу үшін өте маңызды, егер ешқандай кіріс болмаса, оқыту да болмайды» [1]. Лингвисттердің зерттеуі бойынша, тілдік төрт дағдының ең маңыздысы – тыңдау болып саналады. Білім алушылардың тыңдау түсінігінің жетілуі – басқа тілдік дағдылардың дамуына негіз болады. Тыңдауды түсіну арқылы білім алушылар грамматика мен лексика туралы ғана емес, сонымен қатар айтылым, ырғақ, интонация, тон және стресс туралы да маңызды ақпарат алады.

Тыңдау ESL/EFL студенттері үшін ең маңызды дағды болып саналады, өйткені «олар тіл ережелерін үйренеді және басқа тілдік дағдылардың пайда болуына ықпал етеді». Тыңдау сонымен қатар ең қиын дағды болып саналады және оның уақытша сипатына, тыңдау процестерінің күрделілігіне және сөйлеу ерекшеліктеріне байланысты зерттеу жүргізе отырып, осы маңызды шеберлікті үйрету қажет.

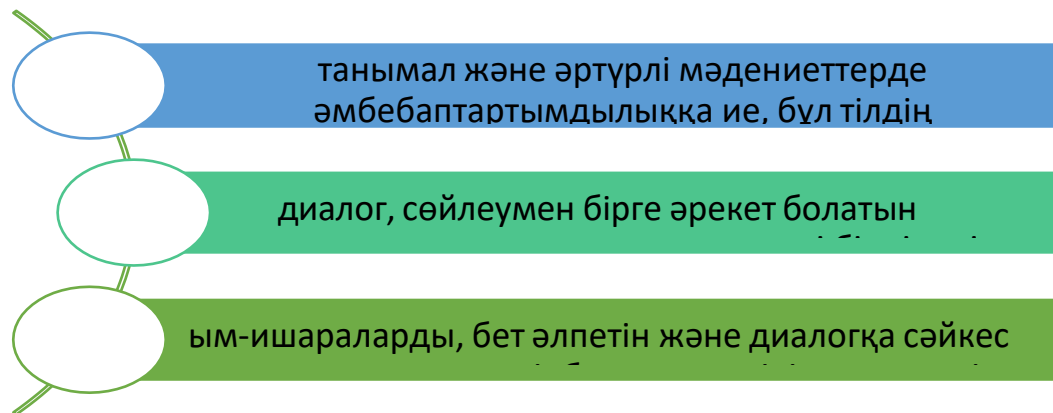
«Тыңдау арқылы түсіну» терминін әртүрлі авторлар анықтады. Тыңдау түсінігі – бұл күрделі және талдауы қиын тұжырымдама. Бұл тыңдаудың нақты және жылдам анықтамасын беру қиын екенін білдіреді. Алайда, оны Андраде ұсынғанға сәйкес, тіл үйренетін төрт негізгі дағдылардың біріне және ауызша қарым-қатынаста қолданылатын екі тілдік дағдылардың біріне жатқызылған. Сонымен қатар, педагогикалық термин ретінде тыңдау түсінігін «сөйлеуді тану» дегенді білдіретінін нақтылаған. Тыңдау өте белсенді үдеріс болғандықтан, біз тыңдаған кезде тыңдайтын немесе еститін нәрселермен айналысып қана қоймай, оны бұрыннан таныс басқа ақпаратпен біріктіретінімізді атап айтқан.

EFL студенттерінің тыңдау түсінігі проблемалық тілдік шеберлік ретінде қарастырылады, әсіресе шет тілі жағдайында, мұнда тәжірибе алу мүмкіндігі аз. Осы орайда оны жетілдірудің бірнеше жолдары зерттелуде. Солардың бірі – қысқа метражды фильмдер арқылы білім алушылардың тыңдау түсінігін жетілдіру.

Қысқа метражды фильмдер EFL студенттеріне нақты оқу ортасын ұсынады. Оларды оқыту үдерісіне қолдану ағылшын тілін меңгеру тәжірибесінің негізі ретінде пайдаланылуы мүмкін: тыңдау, сөйлеу, сөздік, айтылым. Ағылшын тілі сабақтарында қысқа метражды фильмдерді қолдана отырып, студенттер сөздік қорын кеңейте алады, тіпті олардың айтылуы мен интонациясын жақсарта алады [2]. EFL студенттеріне осы аудиовизуалды технологияларды енгізуді ұсыну мақсатында қысқа метражды фильмдерді ағылшын сыныбында қолдануға баса назар аударылуы тиіс.

EFL студенттеріне қысқа метражды фильмдерді қолданудың қосымша артықшылығы – бұл аутенттік және әр түрлі тілдік көріністердің қайнар көзін ұсынады. Фильмдер студенттерді сыныптан тыс «нақты» жағдайларда ағылшын тілін қолдану мысалдарымен, атап айтқанда интерактивті тілмен – нақты өмірдегі қарым-қатынас тілімен таныстырады. Қысқа метражды фильмдер студенттерді табиғи өрнектермен және табиғи сөйлеу ағынымен таныстырады. Егер студенттер ағылшын тілінде сөйлейтін ортада өмір сүрмесе, тек фильмдер мен теледидар ғана студенттерге осы нақты тілдік материалды ұсына алады. Осы орайда, Гебхардт Дж. зерттеуі бойынша, қысқа метражды фильмдер көптеген артықшылықтар әкеледі деп санайды [3]. Оларға:

Сурет 1 – Қысқа метражды фильмдердің артықшылықтары

Көптеген студенттер үшін қысқа метражды фильмдер ағылшын тіліндегі мәдениетпен алғашқы байланыс болып табылады. Фильмдер шынайы ауызша сөйлесуді тыңдап түсінуде және сөздік, айтылым, дауыстық модуляция, екпін, сөйлеу қарқыны, тон және т.б. сияқты ауызша сөйлесудің әртүрлі ерекшеліктерімен танысуда пайдалы құрал болып табылады. Көптеген тақырыптар мен мәселелерге негізделген қысқа метражды фильмдерді мұғалімдер білім алушыларды тарихи оқиға, уақыт кезеңі немесе шет елдің мәдениеті, белгілі бір сала туралы пікірталастарды бастау немесе ынталандыру үшін қолдана алады. Мұндай фильмдер, сонымен қатар, ағылшын тілінің мұғалімдеріне жергілікті тақырыптарды, табиғи дискурстарды және мәдени ақпаратты жеткізуге жақсы мүмкіндік береді [2]. Олар студенттерді ынталандырудың тамаша тәсілі және белгілі бір сөз тіркестеріне назар аудару үшін фильмнің белгілі бір үзінділеріне орала алады. Қысқа метражды фильмдер – бұл студенттерге бір уақытта демалу және үйренудің қызықты тәсілі. Танымал фильмдерді EFL сабақтарына қосу арқылы ағылшын тілінің мұғалімдері студенттерге бос уақытында фильмдерді қарау кезінде ағылшын тілін қалай үйренуге және қолдануға болатындығын айта алады. Мотивация – тілді тиімді меңгеруге әсер ететін маңызды факторлардың бірі. Қысқа метражды фильмдер студенттердің бүгінгі өмірінің ажырамас бөлігі болып табылады, сондықтан оларды тілдік сыныпта қолданудың мағынасы бар. Фильм ынталандырушы құрал ретінде тіл үйрену үдерісін одан әрі жағымды және қызықты етеді.

Қысқа метражды фильмдердің «визуалды контекстке ие болуы» оларды тілді үйренудің құнды құралы етеді, студенттер толық визуалды контекстегі тілді тыңдап түсінудегі қабілетін шыңдайды. Қысқа метражды фильмдер студенттерді тыңдауға мүмкіндік беру арқылы түсінуге ықпал етеді әрі тілдік алмасу кең түрде орын алады. Мұндай фильмдер студенттерге қарым-қатынас дағдыларын дамытуға көмектесетін оқыту әдістері мен көздерін таңдауды кеңейте отырып, тілдік сыныпқа әртүрлілік пен икемділік әкеледі. Мысалы, бүкіл фильмді немесе оның бір бөлігін тыңдау және оқу тәжірибесі үшін, сондай-ақ ауызша және жазбаша сөйлеу құралы ретінде пайдалануға болады. Ол сонымен қатар пікірталастар, жергілікті/әлеуметтік тақырыптар бойынша пікірталастар, рөлдік ойындар, диалогты қалпына келтіру немесе қорытындылау сияқты кейінгі іс-шаралардың бастауы бола алады. Сондай-ақ, әр түрлі фильмдерді: толық метражды фильмдер, қысқа метражды фильмдер, трейлерлер, бейнеклиптер мен жарнамаларды көрсете отырып, тіл үйрену сыныбына қосымша спектр әкелуге болады.

Шетел тілін үйрену кезінде қысқа метражды фильмдер сияқты әртүрлі аудиовизуалды технологияларды тілді үйренуге қолдануда шынайы тілдік үлес көзі ретінде біріктіру көптеген зерттеулердің басты бағыты болды. Чаппл мен Кертис хабарлағандай, қысқа метражды фильмдер көптеген мәдениетаралық құндылықтарға ие, сыни ойлау дағдыларын дамытуға

тамаша негіз береді, тіл үйренушілерге бай мазмұн ұсынады және лингвистикалық аутенттілікте қамтамасыз етеді. Фильмдердің барлық осы ерекшеліктері мотивациялық сипаттамамен бірге тіл үйренушілердің ауызша қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ықпал етеді[4].

EFL студенттері әдетте ағылшын тіліндегі фильмдерді көргенде үлкен қызығушылық танытады. Бұл тұрғыда мұғалімнің мақсаты – бұл ынта-жігерді олардың тіл үйренуіне сындарлы әсер ететін арнаға бағыттау болуы керек. EFL сыныбында фильмдерді нәтижелі қолданудың негізгі кілті – бұл фильмдердің инновациялық презентациясы және студенттер ұнататын күрделі, бірақ практикалық оқу тапсырмаларын әзірлеу. Мұғалімдер студенттерінің тілдік қабілеттерінен тыс болуы мүмкін фильмдерді қолдана отырып, оқыту мен оқу мақсаттарына және қол жеткізуге болатын міндеттерге назар аудара отырып, мотивацияны ынталандыруы және дамытуы керек.

Қорытындылай келе, EFL студенттерінің тыңдау түсінігін жетілдірудің тиімді жолына қысқа метражды фильмдерді қолдануды жатқыза аламыз. Өйткені, ұтымды әзірлемелер, қол жетімділігі және әртүрлі аудиовизуалды технологияларды қолданудың ыңғайлылығы ағылшын тілін білмейтін адамдар үшін табиғи тіл үйренуге жағдай жасай алады. Аталған фильмдер сияқты аудиовизуалды технологиялардың мақсаты белгіленген тілде ана тілі ретінде сөйлемейтін студенттердің ағылшын тілін меңгеру деңгейін арттыруға әсерін көрсету. Тиісінше, фильмдер сияқты аудиовизуалды технологияларды кеңінен қолдану – ағылшын тілін үйрену ортасында шетел тілді меңгерудің айтарлықтай өсуіне әкелуі мүмкін деп болжанады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Hamouda, A. An Investigation of Listening Comprehension Problems Encountered by Saudi Students in the EL Listening Classroom. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development* // 113-155.
2. Curtis, A. Making the most of movies in Canadian ESL classrooms. *TESOL Ontario Conference Proceedings* // 29-32.
3. Gebhardt, J. G. Using movie trailers in an ESL CALL class. *The Internet TESL Journal* // 10.
4. Chapple, L., & Curtis, A. Content-based instruction in Hong Kong: Student responses to film. *System* // 419-433.